

Nr 24

Utlåtande i anledning av d e l s Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete, d e l s o c k i ämnet väckta motioner.

Genom en den 22 mars 1963 dagtecknad proposition, nr 124, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

L a g

om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Därest inom visst område visat sig att jämn sysselsättning under olika delar av året icke kan på annat sätt upprätthållas för byggnadsindustriens arbetskraft, äger Konungen förordna, att byggnadsarbete icke må påbörjas inom området utan att igångsättningstillstånd meddelats enligt denna lag. Förordnande skall avse viss tid och må begränsas till byggnadsarbete av visst slag.

2 §.

Med byggnadsarbete förstås i denna lag uppförande av hus av alla slag, rivning av hus samt schaktning för husbyggnad, anläggande av väg, järnväg, spårväg eller annan större fast transportanordning eller av bro, hamn, farled, flottled, kraft-, vatten- eller avloppsledning, gata eller park, utförande av vattenbyggnads- eller torrlägningsföretag samt annat liknande anläggningsarbete, så ock om- eller tillbyggnad, reparation och underhållsarbete å byggnad eller anläggning, som nu sagts.

3 §.

Igångsättningstillstånd meddelas av arbetsmarknadsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, av länsarbetsnämnden.

Igångsättningstillstånd må förenas med villkor om storleken och sammansättningen av den arbetsstyrka, som vid varje tillfälle skall sysselsättas i arbetet.

4 §.

Tarvas till följd av inträffad skada å byggnad eller annan egendom eller till förekommande av sådan skada eller erfordras av annan därmed jämförlig anledning att byggnadsarbete verkställas utan dröjsmål, må arbetet, utan hinder av vad som föreskrivits med stöd av 1 eller 3 §, bedrivas i erforderlig omfattning under högst åtta dagar.

5 §.

Bedrives byggnadsarbete utan igångsättningstillstånd, där sådant erfordras, eller i strid mot villkor som avses i 3 § andra stycket, äger arbetsmarknadsstyrelsen eller efter dess bemyndigande länsarbetsnämnden, i den omfattning som finnes erforderlig för att vinna rättelse, föreskriva förbud vid vite att fortsätta arbetet. Förbud skall hävas, när det icke längre befinnes erforderligt.

Talan om utgivande av vite må ej väckas utan arbetsmarknadsstyrelsens medgivande.

6 §.

Den som bedriver byggnadsarbete, som beröres av förordnande enligt 1 §, så ock hos honom anställd arbetstagare är skyldig att lämna arbetsmarknadsstyrelsen eller länsarbetsnämnden de upplysningar och förete de handlingar, som äro av betydelse för tillämpningen av denna lag eller med stöd av densamma meddelade föreskrifter.

De som hava att taga befattning med tillsyn över efterlevnaden av denna lag skola äga tillträde till arbetsplats och rätt att där göra sig underrättade om förhållande, som är av betydelse för tillämpningen av lagen eller med stöd av densamma meddelade föreskrifter.

7 §.

Den som underlåter att fullgöra skyldighet, som föreskrives i 6 § första stycket, eller vid skyldighetens fullgörande medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig uppgift, dömes till dagsböter.

Brott, som avses i första stycket, må åtalas av åklagare endast om arbetsmarknadsstyrelsen anmäler brottet till åtal.

8 §.

Vad som inhämtats med stöd av bestämmelserna i 6 § må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med bestämmelserna avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader, där ej gärningen är ämbetsbrott.

9 §.

Talan mot beslut av länsarbetsnämnd enligt denna lag föres genom besvär hos arbetsmarknadsstyrelsen. Mot arbetsmarknadsstyrelsens beslut föres talan genom besvär hos Konungen.

Beslut som avses i första stycket skall lända till efterrättelse utan hinder av förd klagan, om ej annorlunda förordnas.

10 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpning av denna lag, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av arbetsmarknadsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1963.

För område, inom vilket den 30 juni 1963 arbetsmarknadsstyrelsen eller länsarbetsnämnd äger besluta om tid för byggnadsarbets igångsättande, skall förordnande enligt 1 § anses meddelat för tiden till och med den 30 juni 1965, i den mån Konungen ej beslutar annorlunda.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

dels i första kammaren nr 721 av herrar *Adolfsson* och *Lager* samt i andra kammaren nr 876 av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*;

dels i första kammaren nr 725 av herr *Akerlund* samt i andra kammaren nr 881 av herr *Edlund*; och

dels i första kammaren nr 726 av herr *Akesson* och herr *Peterson*, *Eric Gustaf*, samt i andra kammaren nr 880 av herr *Carlsson* i Stockholm *m. fl.*

I motionerna I: 721 och II: 876, som är likalydande, hemställes »att riksdagen, med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 124, måtte besluta ge nedan angivna paragrafer i förslaget till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete följande lydelse:

§ 1.

I syfte att upprätthålla jämn sysselsättning under olika delar av året för byggnadsindustrins arbetskraft, må byggnadsarbete icke påbörjas utan att igångsättningstillstånd meddelats enligt denna lag.

§ 2.

Igångsättningstillstånd meddelas av byggarbetsnämnd eller, i de fall enighet icke kan vinnas inom nämnden, av arbetsmarknadsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, av länsarbetsnämnden.

Byggarbetsnämnd bildas för visst geografiskt område. Området bör i möjligaste mån utgöra naturligt arbetsmarknadsområde.

I varje nämnd skall ingå två representanter för byggarbetsgivarna, två representanter för arbetstagarna, två representanter för de inom nämndens verksamhetsområde belägna kommunerna — varav den ene skall representera huvudorten och den andre övriga kommuner — samt en representant för arbetsmarknadsmyndigheterna.

§ 6.

Den som planerar och bedriver byggnadsarbete, som beröres av förordnande enligt 1 §, är skyldig att utan anmaning och, när fråga är om påbörjat arbete, senast tre dagar efter påbörjandet lämna byggarbetsnämnd, länsarbetsnämnd eller arbetsmarknadsstyrelsen de upplysningar och förete de handlingar, som är av betydelse för tillämpningen av denna lag eller med stöd av densamma meddelade föreskrifter.

De som — — — — — meddelade föreskrifter.

§ 9.

Talan mot beslut av byggarbetsnämnd enligt denna lag föres genom besvär hos länsarbetsnämnden. Mot länsarbetsnämndens beslut föres talan genom besvär hos arbetsmarknadsstyrelsen. Mot arbetsmarknadsstyrelsens beslut föres talan genom besvär hos Konungen.

Beslut som — — — — — förordnas.»

I motionerna I: 725 och II: 881, som är likalydande, hemställes »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 124».

I motionerna I: 726 och II: 880, som är likalydande, hemställes »dels att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 124 med förklaring att Kungl. Maj:ts förslag till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete icke kunnat av riksdagen oförändrat godtagas måtte

1. besluta att införa sådan hänvisning från 3 § till 1 § i lagen, att det framgår att igångsättningstillstånd ej får vägras av i 3 § nämnd myndighet av andra skäl än som föranledes av önskvärd säsongutjämning för byggnadsindustriens arbetskraft,

2. besluta sådan klargörande formulering i 2 § i lagen att reparationer och underhåll av en- och tvåfamiljshus undantages från tillståndstvånget samt

3. besluta att den tid, t. o. m. vilken automatiskt förordnande om tillämpning av lagen inom vissa orter skall anses given, skall fastställas till den 1 juli 1964,

dels att utskottet måtte företaga de ändringar i propositionens lagtext som föranledes av bifall till vår hemställan ovan.»

Beträffande motionernas innehåll får utskottet, i den mån redogörelse ej lämnas nedan, hänvisa till motionerna II: 876, I: 725 och I: 726.

Propositionens tillkomst och huvudsakliga innehåll

Lagen den 30 juni 1943 (nr 444; ändr. 1948: 186, 1948: 749 och 1956: 222) om tillståndstvång för byggnadsarbete begagnas numera endast som ett medel för främjande av säsongutjämning inom byggnadsbranschen. Lagen gäller — sedan dess giltighetstid vid olika tillfällen blivit förlängd, senast genom lag den 23 mars 1961 (nr 58) — till och med den 30 juni 1963. Inom arbetsmarknadsstyrelsen har på uppdrag av Kungl. Maj:t verkställts en utredning rörande byggnadsindustrins arbetsmarknad i syfte att klarlägga vilka åtgärder, som erfordrades för att trygga byggnadsindustrins behov av arbetskraft och bereda denna jämn sysselsättning. Utredningen har redovisats i ett betänkande kallat Byggnadsindustrins arbetskraft (SOU 1961: 19). Frågan om behovet av lagreglering på ifrågavarande område har tagits upp i en inom socialdepartementet upprättad, den 14 december 1962 dagtecknad promemoria angående säsongutjämning för byggnadsindustrins arbetskraft (stencilerad). Betänkandet och promemorian har remissbehandlats i vanlig ordning.

I propositionen föreslås, att säsongutjämnningen för byggnadsindustrins arbetskraft skall övergå till att bli en angelägenhet för frivillig samverkan mellan byggarbetsmarknadens parter under aktiv medverkan från arbetsmarknadsmyndigheternas sida. En permanent fullmaktslag skall dock finnas som, därest de frivilliga åtgärderna visat sig inte kunna trygga säsongutjämnningen, ger Kungl. Maj:t möjlighet att förordna att igångsättnings-tillstånd av arbetsmarknadsmyndighet skall inhämtas innan byggnadsarbete påbörjas. Det nya, på frivillig planering grundade systemet genomföres successivt under en tvåårig övergångsperiod fr. o. m. den 1 juli 1963, då den nuvarande byggnadsregleringslagen upphör att gälla.

Gällande bestämmelser

I fråga om innehållet i gällande bestämmelser får utskottet hänvisa till propositionen s. 5—7.

1* — *Bihang till riksdagens protokoll 1963. 3 avd. Nr 24*

Särskilda åtgärder för säsongutjämning

Utöver byggnadsregleringen, vilken som framgår av det föregående f. n. endast begagnas som ett instrument för att nå en så långt möjligt jämn fördelning av byggnadsverksamheten under olika delar av året, har vidtagits vissa åtgärder, som också syftar till en önskvärd säsongutjämning inom byggnadsbranschen. Sedan år 1959 finnes sålunda till socialdepartementet knuten en grupp rådgivare, kallad *byggrådet*, som står till departementschefens förfogande för behandling av olika frågor rörande byggnadsverksamheten. För att utröna möjligheterna att i andra former än via igångsättningstillstånd främja säsongutjämnningen inom byggnadsbranschen tillämpas vidare i vissa försöksorter en ordning, enligt vilken igångsättningstillstånd icke fordras, under förutsättning att *samarbetsnämnder* inrättas. Samarbetsnämnd har till uppgift att verka för att byggnadsverksamheten ordnas på sådant sätt, att säsongutjämnningen inte blir sämre än om systemet med igångsättningstillstånd alltjämt hade tillämpats på ifrågavarande orter. Även *statlig och annan planeringsverksamhet* har på olika sätt inriktats på förevarande spörsmål. Sålunda utfärdade Kungl. Maj:t 1960 och 1961 föreskrifter om begränsning av den statliga byggnads- och anläggningsverksamheten under sommarhalvåret, förskjutning av leveranser m. m. (SFS 1960: 90, 1960: 91, 1961: 29, 1961: 30). Redan tidigare hade generella riktlinjer lämnats till statsmyndigheterna i säsongutjämnande syfte i ett cirkulär år 1954 till samtliga statsmyndigheter angående fördelning av entreprenadarbeten under året (SFS 1954: 81). Med ledning av de vunna erfarenheterna utfärdades den 9 mars 1962 nya bestämmelser i ett cirkulär till samtliga statsmyndigheter angående planering av den statliga byggnads- och anläggningsverksamheten i säsongutjämnande syfte, m. m. (SFS 1962: 65).

Samtidigt som Kungl. Maj:t år 1961 utfärdade föreskrifter för den statliga byggnads- och anläggningsverksamheten i säsongutjämnande syfte riktade Sveriges industriförbund, Svenska byggnadsindustriförbundet samt de olika kommunförbunden uppmaningar till sina medlemmar att genomföra liknande åtgärder, som avsågs med de statliga föreskrifterna.

Enligt kungörelse den 14 december 1962 (SFS 1962: 655) skall bl. a. varje kommun med mera än 10 000 invånare upprätta plan — bostadsbyggnadsprogram — till främjande av att bostadsbyggandet inom kommunen förberedes och genomföres på ett ändamålsenligt sätt. Bostadsbyggnadsprogram skall upprättas varje år och avse de fem närmast följande kalenderåren.

En närmare redogörelse för de i detta avsnitt behandlade frågorna återfinnes i propositionen s. 7—9.

Arbetsmarknadsstyrelsens utredning om byggnadsindustrins arbetskraft jämte yttranden däröver

I utredningen, för vilken redogöres i propositionen s. 10—11, anföres bland annat följande slutsatser och rekommendationer. En effektivisering av arbetsförmedlingen är erforderlig. Statistiken rörande sysselsättning och produktion inom byggnadsverksamheten är för närvarande ytterst bristfällig och bör förbättras. Det offentliga och av offentliga myndigheter understödda byggandet är av sådan omfattning att det dominerar byggnadsverksamheten. En förbättrad flerårsplanering av investeringarna inom denna sektor bör komma till stånd som ett medel i konjunkturpolitiken. Samtidigt måste emellertid även aktiva åtgärder vidtagas för att utjämna de privata investeringarnas konjunkturvariationer. Värdet av fortsatt teknisk-ekonomisk forskning rörande vinterbyggandet understrykes. Vidare hemställs att frågan om en förbättring av de ekonomiska villkoren för vinterbygge av småhus överväges. En permanent organiserad verksamhet för vidareutbildning och omskolning behövs. Byggnadsarbetarnas genomsnittsålder är högre än för flertalet andra större arbetargrupper. Detta i förening med de rätt stora fysiska krav, som byggnadsarbetet ställer, gör att åldersproblemet är allvarligt. Betydande lokala variationer kräver parternas aktiva medverkan. Slutligen föreslås, att det lokala samarbete som påbörjats i olika former utbygges och intensifieras samt att arbetsmarknadsstyrelsen tar initiativ till bildandet av en central delegation med representanter från arbetsmarknadsverket, byggnadsindustrin och byggnadsindustrins fackliga parter.

Över utredningen har efter remiss *y t t r a n d e n* avgivits av socialstyrelsen, bostadsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, delegationen för statistikfrågor, konjunkturinstitutet, överstyrelsen för yrkesutbildning, kommerskollegium, statens råd för byggnadsforskning, arbetsmarknadsutredningen, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige (efter hörande av Svenska byggnadsarbetareförbundet), Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Byggnadsindustrins byrå för arbetarskydd och yrkesutbildning, Hyresgästernas riksförbund, HSB:s riksförbund, Näringslivets byggnadsdelegation, Svenska byggnadsentreprenörföreningen, Svenska riksbyggen, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag och Sveriges fastighetsägareförbund.

Arbetsmarknadsstyrelsens uttalanden har i allt väsentligt godtagits eller lämnats utan erinran av remissorganen. Beträffande remissyttrandenas innehåll må hänvisas till propositionen s. 11—12.

Frågans behandling vid 1961 års riksdag

I proposition nr 32 till 1961 års riksdag föreslogs, att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete skulle äga fortsatt giltighet t. o. m. den 30 juni 1963. Till grund för förslaget om förlängning av lagen låg behovet av lagreglering för att trygga en jämn sysselsättning inom byggnadsbranschen.

Tredje lagutskottet anförde i sitt utlåtande (nr 7) med hemställan om bifall till propositionen bland annat följande.

Utvecklingen mot en ökad planering genom lokala samarbetsnämnder bör givetvis icke ske snabbare än att nämnderna hinner uppbyggas och organiseras på ett tillfredsställande sätt. Utskottet förutsätter emellertid, att utbyggandet av denna verksamhet sker med all den skyndsamhet som är möjlig. Utskottet anser det vidare nödvändigt, att Kungl. Maj:t under den närmaste tiden utarbetar och framlägger förslag till åtgärder, avsedda att äga tillämpning på de orter där tillräckliga förutsättningar för inrättande av samarbetsnämnder saknas. Härvid utgår utskottet från att en generell planering i annan form än genom krav på igångsättningstillstånd enligt nu gällande lag bör kunna realiseras i så god tid före den 30 juni 1963 att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete då icke skall behöva erhålla förlängd giltighet.

Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen.

Departementspromemorian

För departementspromemorian innehåll redogöres i propositionen s. 13—16. Sammanfattningsvis må här nämnas att i promemorian konstateras ett alltjämt föreliggande behov av särskilda åtgärder i säsongutjämnande syfte inom byggnadsbranschen. Som en förutsättning för en effektiv säsongutjämnning anges en intensifierad planläggning byggd på ett tillfredsställande prognosunderlag. I promemorian uttalas att författningens grund bör skapas för införskaffande av sådant underlag. I övrigt anses att den nuvarande byggnadsregleringen i enlighet med riksdagens ställningstagande bör avvecklas, så att säsongutjämnningen övergår till att bli en angelägenhet för frivillig samverkan mellan företagare och arbetare under aktiv medverkan från arbetsmarknadsmyndigheterna. Det anses dock att förhållandena ännu inte nått sådan stabilitet att man på alla orter helt kan lita till frivilligheten. Enligt promemorian bör det finnas en fullmaktslag, som ger Kungl. Maj:t möjlighet att, efter bedömande av de föreliggande omständigheterna, förordna om skyldighet för dem som vill påbörja byggnadsarbetet att inhämta igångsättningstillstånd. Därefter framföres i promemorian vissa synpunkter rörande den ifrågasatta lagens utformning och övergångsbestämmelser, vilka i allt väsentligt återspeglas i det genom propositionen framlagda lagförslaget.

Yttranden över departementspromemorian

Över departementspromemorian har, efter remiss, yttranden avgivits av justitiekanslersämbetet, arbetsmarknadsstyrelsen (efter hörande av länsarbetsnämnderna och arbetsnämnden i Stockholms stad), bostadsstyrelsen, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska byggnadsindustriförbundet, Svenska väg- och vattenbyggarnas arbetsgivareförbund, Landsorganisationen i Sverige och Svenska byggnadsarbetareförbundet. Därjämte har inkommit en skrift från HSB:s riksförbund. Justitiekanslersämbetets yttrande inskränker sig till författningstekniska synpunkter på det i promemorian upptagna lagförslaget.

Behovet av åtgärder i säsongutjämnande syfte vitsordas genomgående. Den i promemorian framförda tanken att frågan om säsongutjämnning bör övergå till att bli en angelägenhet för frivillig samverkan mellan företagare och arbetare under aktiv medverkan från arbetsmarknadsmyndigheternas sida har också vunnit anslutning bland remissorganen, även om på en del håll göres vissa reservationer beträffande förutsättningarna för att det nya systemet skall kunna träda i tillämpning. Förslaget att organisationen av den frivilliga samverkan i första hand skall bygga på ett system av samarbetsnämnder av den art som försöksvis prövats har vunnit allmänt gillande. I fråga om behovet av fortsatt lagstiftning till stöd för en på frivillig samverkan byggd sysselsättningsplanering har olika meningar framkommit. Flertalet remissorgan, bland dem bostadsstyrelsen, Landsorganisationen, länsarbetsnämnderna och arbetsmarknadsstyrelsen, ansluter sig till promemorians förslag om en fullmaktslag. Motsatt uppfattning hävdas av Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska byggnadsindustriförbundet och Svenska väg- och vattenbyggarnas arbetsgivareförbund. I fråga om lagens utformning har departementsförslaget i allmänhet godtagits. Motstridiga uppfattningar föreligger beträffande behovet av övergångsbestämmelser. Önskvärdheten av ett förbättrat statistiskt prognosmaterial betonas i ett flertal remissutlåtanden.

Rörande det närmare innehållet i remissyttrandena må hänvisas till propositionen s. 16—23.

Departementschefen

Den nuvarande byggnadsregleringen, som vad gäller de grundläggande lagbestämmelserna går tillbaka till år 1943, tillkom som ett led i strävandena att skapa ekonomisk stabilitet i en tid av stor brist på arbetskraft och byggnadsmaterial. Under större delen av den tid regleringen varit i kraft har dess huvuduppgift också varit av investeringsbegränsande natur. Den har använts som ett instrument vid utväljandet av de byggnadsföretag, som med hänsyn till sin betydelse ansetts bära främst få ta de disponibla investerings-

utrymmena i anspråk. Den har vid sidan därav begagnats som ett medel att till förmån för näringslivet på andra orter begränsa de största städernas expansion. Slutligen har en viktig uppgift för regleringen varit att bidra till en sådan spridning av igångsättningstiderna för olika byggnadsföretag, att största möjliga vinterbyggande uppnås och säsongarbetslösheten inom byggnadsbranschen därigenom motverkas. Det är enbart för sistnämnda ändamål som regleringen numera begagnas.

Sedan början av 1950-talet har en successiv avveckling av byggnadsregleringen skett genom att undantag beviljats från regleringen och generellt byggnadstillstånd meddelats för stora delar av byggnadsverksamheten. Från och med 1959 gäller generellt byggnadstillstånd för all byggnadsverksamhet, som omfattas av regleringen. Kvar står endast en reglering i säsongutjämnande syfte. Denna innebär att tillstånd för igångsättning fordras för vissa byggnadsarbeten, varvid vederbörande länsarbetsnämnd bestämmer tiden för arbetenas påbörjande och även kan meddela föreskrifter angående storleken och sammansättningen av arbetsstyrkan. På vissa orter har kravet på sådant igångsättningstillstånd slopats i anslutning till försök med helt fri planering under medverkan av särskilt inrättade samarbetsnämnder med representanter för byggnadsarbetsgivare, byggnadsarbetare, kommuner och arbetsmarknadsmyndigheter. Denna försöksverksamhet har pågått på några orter sedan den 1 april 1959 och i utökad omfattning sedan den 1 april 1961.

I samband med att giltighetstiden för lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete år 1961 senast förlängdes till utgången av juni 1963 uttalade riksdagen, att den utgick från att en generell planering i annan form än genom krav på igångsättningstillstånd enligt lagen borde kunna realiseras i så god tid före giltighetstidens utgång, att lagen icke skulle behöva erhålla ytterligare förlängd giltighet.

För att bedöma frågan om behovet av fortsatt lagstiftning är det nödvändigt att något närmare beröra läget i dag och de motiv som finns för den nuvarande regleringen. Härvid utgår jag ifrån att behovet av en reglering skall bedömas enbart med utgångspunkt i strävandena att nå en önskvärd säsongutjämnning när det gäller sysselsättningen av byggnadsindustrins arbetskraft.

Byggnads- och anläggningsverksamheten är sett till såväl produktionens omfattning som arbetsstyrkans storlek en storindustri, även om den i jämförelse med den fasta industrin har stor geografisk spridning och är uppdelad på många företag. Med en bruttoproduktion av cirka 14 miljarder kronor per år och cirka 300 000 sysselsatta personer intar byggnadsindustrin en nyckelposition i samhällsekonomin.

Problemet att få till stånd en jämn sysselsättning inom byggnadsbranschen är betydligt äldre än den nuvarande byggnadsregleringen. Många faktorer samverkar att skapa svårigheter. Byggandets omfattning och in-

riktning är stadd i ständig förändring till följd av skiftningar i byggnadsbehovet. Av en rad skäl är det ofta svårt att samordna olika byggnadsprojekt. Följden blir luckor i sysselsättningen, och man måste inom byggnadsindustrin räkna med högre omsättningsarbetslöshet än inom andra branscher. Vad som framförallt kännetecknar sysselsättningsförhållandena inom byggnadsbranschen är dock att byggnadsverksamheten är utsatt för större säsongmässiga växlingar än de flesta andra verksamheter. Dessa växlingar har sin grund i flera olika omständigheter. Sålunda kan nämnas klimatets betydelse och därav betingade traditioner, när det gäller tiden för bedrivande av byggnadsarbete. Vidare kan framhållas industriernas och andra byggherrars önskemål att utföra reparationer och ombyggnadsarbeten i samband med semester- och ferieuppehåll. Resultatet har blivit en genomsnittligt sett hög sysselsättning med arbetskraftsbrist under somrarna men med arbetslöshet vintertid. Sammantaget har olika faktorer medfört att arbetslösheten inom byggnadsindustrin ligger avsevärt högre än inom näringslivet i övrigt. Under åren 1960 och 1961 har sålunda medelarbetslösheten inom Byggnadsarbetarnas arbetslöshetskassa legat mellan 4 och 4,5 procent, medan motsvarande siffror för samtliga arbetslöshetskassor varit mellan 1 och 1,5 procent. Säsongarbetslösheten inom byggnadsfacket har beräknats motsvara 35—40 procent av den totala arbetslösheten inom branschen.

Byggnadsregleringen har utan tvivel varit ett betydelsefullt medel när det gäller att få till stånd en jämn fördelning av byggnadsverksamheten under olika årstider och motarbeta vinterarbetslöshet. Arbetsmarknadsstyrelsens undersökningar avseende åren 1955—1960 har visat att säsongutjämnningen inom den reglerade sektorn varit långt driven. Utöver byggnadsregleringen har flera faktorer verkat för en säsongutjämnning inom byggnadsbranschen. Nya tekniska rön har gjort vinterbyggande möjligt i större utsträckning än tidigare. Forskningen och utvecklingen på detta område fortgår. En pådrivande faktor för ökat vinterbyggande har blivit de ökade investeringarna i maskiner och tekniska hjälpmedel. I samma riktning verkar det ökade antalet fast anställda tjänstemän och tekniker hos byggnadsföretagen. I och med att de fasta kostnadernas andel av den totala produktionskostnaden stigit, har det blivit mer angeläget att hålla verksamheten i gång under så stor del av året som möjligt. Nödvändigheten av en god och långsiktig planering av byggnadsföretagen har blivit uppenbar för alla intressenter. Värdet av samverkan mellan myndigheter, företagare och arbetstagare torde inses av de berörda parterna. Som ett led i samhällets planeringsåtgärder har till socialdepartementet knutits ett särskilt byggråd, sammansatt av representanter för intressenterna inom byggnadsbranschen och med uppgift att överlägga i frågor av betydelse för sysselsättningen inom byggnadsindustrin. För de statliga myndigheterna har utfärdats direktiv att i möjlig mån söka få statliga byggnadsarbeten för-

lagda till vintersäsongen. Ett nytt inslag i planeringsverksamheten är de förra året utfärdade bestämmelserna om bostadsbyggnadsprogram, som flertalet kommuner med mera omfattande bostadsbyggande skall upprätta. Det rör sig om rullande femårsplaner, som skall hållas aktuella genom att årligen förnyas för de närmast följande fem kalenderåren.

Vid remissbehandlingen av den promemoria om säsongutjämnning för byggnadsindustrins arbetskraft som utarbetats inom socialdepartementet har det fortsatta behovet av åtgärder i säsongutjämnande syfte vitsordats. Förslaget i departementspromemorian att den nuvarande byggnadsregleringen skall avvecklas och säsongutjämnningen övergå till att bli en angelägenhet för frivillig samverkan mellan företagare och arbetstagare under aktiv medverkan från arbetsmarknadsmyndigheternas sida har allmänt godtagits. På en del håll har dock yppats tveksamhet angående den takt, vari avvecklingen kan genomföras. Betänkligheterna synes närmast grunda sig på att resultaten av den hittills bedrivna försöksverksamheten med fri planering inte är helt entydiga eller i varje fall för bristfälligt redovisade för att några bestämda slutsatser skulle kunna dragas om systemets användbarhet.

Försöksverksamheten har ännu pågått förhållandevis kort tid och tillåter väl inte några säkra slutsatser. I ett avseende synes dock erfarenheterna vara dokumenterade och positiva, nämligen vad gäller den samarbetsvilja och det intresse, som de berörda parterna har visat. Systemet med samarbetsnämnder synes vara ägnat att bilda underlag för en effektiv frivillig planering. En sådan ordning står i god samklang med strävandena inom arbetsmarknadspolitiken att nå förtroendefull samverkan mellan arbetsmarknadsorganen och de närmast berörda intressenterna och grunda myndigheternas åtgöranden på samförståndslösningar.

Mot bakgrunden av vad nu anförts finner jag att även den kvarvarande lagreglerade tillståndsgivningen bör successivt avvecklas. I enlighet härmed bör giltighetstiden för 1943 års lag om tillståndstväng för byggnadsarbete inte förlängas. Den upphör då att gälla med utgången av juni månad i år. Som jag strax skall beröra bör en fullmaktslagstiftning av annat innehåll samtidigt träda till.

Organisationen av den frivilliga samverkan, som skall utgöra grunden för den framtida planeringsverksamheten, bör i första hand bygga på ett system med samarbetsnämnder av den art som försöksvis prövats. Det bör ankomma på arbetsmarknadsstyrelsen att närmare planera och leda nämndernas verksamhet och svara för indelning i lämpliga distrikt. Till utgångspunkt synes i sistnämnda hänseende kunna tagas det i arbetsmarknadsstyrelsens remissyttrande framförda förslaget om en indelning, som i huvudsak ansluter sig till indelningen i s. k. A-regioner. Den av arbetsmarknadsstyrelsen förordade sammansättningen av nämnderna — två företrädare för byggarbetsgivarna, två för arbetstagarna, två för de i

området ingående kommunerna samt en för arbetsmarknadsmyndigheter — finner jag lämplig. Likaså anser jag den föreslagna benämningen byggarbetsnämnd bättre än den hittills brukade benämningen samarbetsnämnd.

Det ligger i sakens natur att byggarbetsnämndernas verksamhet måste bedrivas i nära kontakt med arbetsmarknadsmyndigheterna, då främst länsarbetsnämnderna. Det är dessa som har den samlade överblicken över arbetsmarknadsläget i olika branscher, och det är också de som måste bära huvudansvaret för samordningen av planeringsverksamheten inom byggnadssektorn. Effektiviteten i verksamheten blir emellertid i hög grad beroende på i vilken utsträckning planeringsorganens rekommendationer följes av byggherrar och andra. Här räknar jag med att byggarbetsmarknadens partsorganisationer skall kunna verksamt bidra till ett gott resultat.

Rörande behovet av fortsatt lagstiftning till stöd för en på frivillig samverkan byggd sysselsättningsplanering har under remissbehandlingen av promemorian framkommit delade meningar. Arbetsmarknadsstyrelsen och bostadsstyrelsen ansluter sig liksom de hörda arbetstagarorganisationerna till promemorians förslag att sådan lagstiftning bör finnas. Av motsatt åsikt är arbetsgivarorganisationerna.

Avgörande för bedömningen av denna fråga blir vilken tillit man sätter till de förordade frivilliga åtgärdernas effektivitet och vilken uppfattning man har om den kommande utvecklingen i övrigt. Härvid kan man inte undgå att ta hänsyn till att erfarenheterna av den bedrivna försöksverksamheten hittills är förhållandevis begränsade. Otviveltaktigt kan det också i många fall vara så att byggarbetsnämndernas möjligheter att påverka byggherrarna är beroende av att viss möjlighet till offentligt ingripande står öppen. Förhållandena har inte på alla orter nått en sådan stabilitet att en fri planering kan undvara ett stöd av sistnämnda art. Det vore därför oklokt att inte skapa en reservmöjlighet att ingripa reglerande, för den händelse de på frivillighet grundade åtgärderna skulle visa sig otillräckliga. Det lämpliga instrumentet härför är en fullmaktstag, som ger Kungl. Maj:t möjlighet att ingripa och sätta regleringen i kraft, när så befinnes påkallat. Såsom framhållits i promemorian bör det förutsättas att arbetsmarknadsstyrelsen och partsorganisationerna på byggarbetsmarknaden haft tillfälle att yttra sig om behovet av ett ingripande innan Kungl. Maj:t utnyttjar sin befogenhet enligt lagen.

Vad gäller lagens utformning innebär förslaget i departementspromemorian att Kungl. Maj:t skall äga förordna om skyldighet för dem som vill påbörja byggnadsarbete att inhämta särskilt igångsättningstillstånd, som normalt skall meddelas av länsarbetsnämnd. Kungl. Maj:ts förordnande skall få göras endast om det visat sig att tillfredsställande säsongutjämning inte kunnat åstadkommas genom andra åtgärder och skall gälla endast för sådant geografiskt område, inom vilket dessa åtgärder visat sig

ineffektiva. Begreppet byggnadsarbete skall enligt förslaget omfatta samma slags arbeten som i lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete. Det skall sålunda avse såväl nybyggnader som om- och tillbyggnader samt reparations- och underhållsarbeten. Det får ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med eventuellt förordnande om lagens tillämpning bestämma i vad mån vissa arbeten skall undantagas. Enligt lagen skall vidare länsarbetsnämnderna få befogenhet att — på samma sätt som nu sker — i samband med tillståndsgivningen bestämma om arbetsstyrkans storlek och sammansättning.

Den föreslagna lagtexten har i allmänhet godtagits vid remissbehandlingen. Arbetsgivarorganisationerna har dock uttalat att, för den händelse lagen kommer till stånd, villkoren för förordnande om lagens tillämpning borde skärpas eller preciseras därhän, att det skall krävas svåra olägenheter i arbetsmarknadspolitiskt, socialt eller ekonomiskt hänseende.

Det är givetvis svårt att i lagtext precisera förutsättningarna för ett ingripande. Då det i promemorieförslaget utsäges att en förutsättning för ingripande skall vara att en tillfredsställande säsongutjämnning inte kunnat åstadkommas genom andra åtgärder avses att det skall vara dokumenterat, att det inte varit möjligt på andra vägar nå fram till en godtagbar säsongutjämnning. Jag finner ej anledning frångå promemorieförslaget i denna del. Även i övrigt anser jag att förslaget, med vissa smärre justeringar, bör godtagas.

Den nya lagen förutsättes skola träda i kraft, när lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete med utgången av juni månad i år upphör att gälla. Systemet med en helt fri planering kan då genast börja tillämpas i orter där igångsättningstillstånd nu inte fordras, dvs. på de hittillsvarande försöksorterna. För de områden, där det fram till den 1 juli 1963 krävts igångsättningstillstånd, föreslås i promemorian vissa ö v e r g å n g s b e s t ä m m e l s e r. Enligt dessa skall förordnande enligt den nya lagen automatiskt gälla vid ikraftträdandet, därest inte Kungl. Maj:t beslutar annorlunda. Avsikten är att det automatiska förordnandet skall hävas allteftersom förutsättningarna för en fri igångsättningsplanering föreligger. En definitiv slutpunkt för denna avvecklingstid skall enligt promemorian vara den 31 december 1964. Från ingången av 1965 skulle alltså lagen vara ett instrument, som får tillgripas endast då det konstaterats att den fria planeringen misslyckats.

Mot de föreslagna övergångsbestämmelserna har kritik riktats från skilda utgångspunkter. Från arbetsgivarhåll har hävdats att någon övergångsbestämmelse av den angivna typen inte bör finnas. Motsatt mening har kommit till uttryck i arbetstagarorganisationernas yttranden, där den angivna tidsfristen ansetts för kort.

För egen del finner jag det ofrånkomligt med övergångsbestämmelser av förevarande slag. Att redan från och med den 1 juli i år helt lita till den frivilliga planeringen för landet i dess helhet synes inte försvarligt. Även

om målet bör vara att så fort som möjligt övergå till fri planering, måste man beakta de skiftande förhållandena på olika orter och ta hänsyn till att viss förberedelse tid erfordras för att den nya ordningen skall fungera tillfredsställande. Speciellt med tanke på storstadsregionerna finner jag det motiverat att utsträcka avvecklingstiden till utgången av juni 1965, dvs. till två år från den nya lagens ikraftträdande. Samtidigt vill jag dock betona angelägenheten av att regleringen inte för någon del av landet bibehålles längre än vad som är nödvändigt. I samband med lagens ikraftträdande får utfärdas bestämmelser om vilka slag av byggnadsarbeten som skall undantagas från kravet på igångsättningstillstånd. Härvid torde det vara lämpligt att anknyta till vad nu gäller.

Behovet av ett förbättrat statistiskt prognosmaterial är allmänt om vittnat. Författningsenlig grund för inhämtande av erforderliga uppgifter måste finnas. Bestämmelser härom torde kunna utfärdas i administrativ ordning och bör innehålla förpliktelse för den som bedriver eller avser att bedriva byggnadsarbete att på anmodan lämna länsarbetsnämnden de uppgifter som erfordras för en bedömning av sysselsättningsförhållandena inom byggnadsindustrin. Dessutom torde byggnadsföretagare böra åläggas att utan anmaning anmäla påbörjade arbeten inom viss tid efter påbörjandet.

Specialmotivering

I överensstämmelse med de riktlinjer som angivits i det föregående har på grundval av det i departementspromemorian upptagna författningsförslaget inom socialdepartementet utarbetats förslaget till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete.

Utöver vad förut anförts torde följande böra nämnas rörande förslaget.

1 §.

Denna paragraf innehåller de grundläggande bestämmelser, som ger Kungl. Maj:ts befogenhet att förordna om att igångsättningstillstånd skall utgöra villkor för rätt att påbörja byggnadsarbete. Kungl. Maj:ts förordnande skall omfatta avgränsade geografiska områden och vara begränsat till viss tid, som anges i förordnandet. Fullmakten får begagnas endast i syfte att upprätthålla jämn sysselsättning under olika delar av året inom byggnadsindustrin. Hinder möter inte att begagna regleringen som ett instrument för att få en säsongutjämning med sikte på mer än ett år. Förordnande skall kunna ges först sedan försök med fri planering slagit fel och det blivit klart att godtagbart resultat inte kan nås på annat sätt än genom en reglering. För tiden närmast efter lagens ikraftträdande skall dock gälla särskilda regler härvidlag, såsom framgår av övergångsbestämmelserna.

Vad byggnadsindustrin skall anses omfatta framgår av definitionen på byggnadsarbete i 2 §. Kungl. Maj:ts förordnande kan begränsas, så att igångsättningstillstånd inte erfordras för vissa slag av sådant arbete.

2 §.

Denna paragraf överensstämmer med 3 § lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

3 §.

Enligt första stycket i denna paragraf skall frågor om igångsättningstillstånd i första hand prövas av arbetsmarknadsstyrelsen eller, efter dess be- myndigande, av länsarbetsnämnd. Besvärsvägen kan sedan tillståndsfrågor bringas under Kungl. Maj:ts prövning.

Andra stycket motsvarar 4 § lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete. Befogenhet att i igångsättningstillstånd stadga särskilda villkor har begränsats till att avse storleken och sammansättningen av arbetsstyrkan.

4 §.

Paragrafen motsvarar 5 § lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

5 §.

Denna paragraf motsvarar 10 § första och tredje styckena lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete. Vitesföreläggande enligt paragrafen skall riktas mot den som bedriver arbetet, dvs. byggherren.

Lagförslaget upptar ingen motsvarighet till straffbestämmelserna i 8 § lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete beträffande den som bedriver byggnadsarbete utan tillstånd, där sådant erfordras, eller i strid mot särskilt meddelad föreskrift. Den som underlåter att ställa sig bestämmelserna om igångsättningstillstånd till efterrättelse skall alltså inte kunna ådömas straff härför. Den enda sanktionsmöjlighet som skall föreligga för sådana fall blir vitesföreläggande. Skulle ett vitesföreläggande inte ge önskat resultat, kan förnyat föreläggande komma i fråga. *Landsorganisationen* har vid remissbehandlingen förordat straffsanktioner vid sidan om vitesbestämmelserna, medan samtliga övriga remissorgan godtagit promemorieförslaget att endast vitessanktion skall finnas. Då kriminalisering inte kan anses nödvändig för att säkra att syftet med lagbestämmelserna blir tillgodosett, har promemorieförslaget följts.

Utdömande av vite skall enligt förslaget ankomma på allmän domstol. Talan om utgivande av vitet föres därvid av allmän åklagare, som dock först måste ha medgivande till aktionen från arbetsmarknadsstyrelsen.

6 §.

Första stycket i denna paragraf motsvarar 7 § lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Andra stycket överensstämmer med 6 § samma lag.

7 §.

Första stycket i denna paragraf har motsvarighet i 9 § lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Andra stycket motsvarar 12 § första stycket nyssnämnda lag.

8 §.

Paragrafen motsvarar 11 § lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete. Om någon, som enligt 25 kap. strafflagen är underkastad ämbetsansvar, bryter mot tystnadsföreskrifterna skall han straffas enligt stadgandena i strafflagen.

För åtal kräves, i motsats till vad som är fallet enligt nuvarande lagstiftning, inte angivelse av målsägande.

9 §.

Besvärreglerna i denna paragraf motsvarar bestämmelserna i 15 § lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

I fråga om besvärstider skall gälla reglerna i lagen den 4 juni 1954 om besvärstid vid talan mot förvaltande myndighets beslut. Enligt nämnda lag skall besvär vid äventyr av talans förlust ha inkommit till vederbörande myndighet inom tre veckor från det att klaganden fick del av det beslut, som skall överklagas, dock att för menighet besvärstiden i stället skall vara fem veckor.

Lagrådsgranskningen

Det till lagrådet remitterade förslaget, som bortsett från formella jämförelser är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har av lagrådet lämnats utan erinran.

Utskottet

Lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete gäller t. o. m. den 30 juni 1963. Den möjlighet till reglering av byggnadsverksamheten som lagen erbjuder utnyttjas numera endast för att vinna en sådan spridning av igångsättningstiderna för olika byggnadsföretag att största möjliga vinterbyggande uppnås och säsongarbetslösheten därigenom motverkas. I detta syfte uppställs i lagen krav på tillstånd för igångsättning av vissa byggnadsarbeten, varvid vederbörande länsarbetsnämnd bestämmer tiden för arbetenas

påbörjande och meddelar erforderliga föreskrifter angående arbetsstyrkans storlek och sammansättning. Vissa orter har undantagits från lagens tillämpningsområde under förutsättning att där bedrivs frivillig planering genom särskilt inrättade samarbetsnämnder.

Genom förevarande proposition föreslås att säsongutjämningen för byggnadsindustriens arbetskraft skall övergå till att bli en angelägenhet för frivillig samverkan inom s. k. byggarbetsnämnder mellan byggarbetsmarknadens parter under aktiv medverkan från arbetsmarknadsmyndigheternas sida. Därjämte framlägges förslag till en permanent fullmaktslag, vilken skall möjliggöra reglerande ingrepp, om de frivilliga åtgärderna visar sig otillräckliga. Det nya systemet avses bli genomfört under en tvåårig övergångsperiod fr. o. m. den 1 juli 1963, då den nuvarande byggnadsregleringslagen skall upphöra att gälla.

I de likalydande motionerna I: 721 och II: 876 anföres betänkligheter mot den sålunda förordade avvecklingen av byggnadsregleringen. Enligt motionärerna kommer följderna att bli en sämre spridning av arbetstillfällena, då särskilt icke organiserade arbetsgivare kan förväntas koncentrera sin verksamhet till sommarhalvåret. Försämringen i sysselsättningsläget anses främst komma att gå ut över den äldre arbetskraft som med gällande bestämmelser beretts viss garanti för samma årssysselsättning som de yngre arbetarna. Avvecklingen befaras jämväl komma att medföra försämrade rekrytering av arbetskraft till byggnadsindustrien. Motionärerna anser att tillståndsgivningen i stället för att avvecklas bör decentraliseras till byggarbetsnämnderna. I motionerna hemställes om ändringar i lagförslaget i enlighet med de sålunda redovisade riktlinjerna.

På sätt närmare framgår av utskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 7 år 1961 har utskottet vid olika tillfällen och senast i samband med den lagstiftning, varigenom byggnadsregleringslagens giltighetstid år 1961 förlängdes, understrukit det önskvärda i att lagstiftningen om tillståndstvång för byggnadsarbete helt avskaffades. Härvid har emellertid jämväl framhållits att en sådan avveckling endast bör ske i den mån en motsvarande planering i annan ordning kommit till stånd. Detta har enligt utskottets av riksdagen biträdda uppfattning förutsatts kunna ske vid sådan tidpunkt, att byggnadsregleringslagen ej behövde ytterligare förlängas. Vad i propositionen nu föreslås innebär enligt utskottets mening en utveckling i den riktning, varom riksdagen sålunda uttalat önskemål. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna I: 721 och II: 876.

Enligt de likalydande motionerna I: 725 och II: 881 är det framlagda lagförslaget svårförståeligt mot bakgrund av önskemålen om upphävande av gällande lag. Motionärerna finner att denna lag genom de föreslagna övergångsbestämmelserna i själva verket förlänges på två år såvitt avser flertalet orter i landet. Det anses vidare att bärande motiv för fullmaktslagen ej föreligger, då vinterbyggen numera är fullt normala inom övervägande

delen av byggnadsbranschen. Motionärerna hänvisar jämväl bl. a. till de olika åtgärder som vid sidan av lagstiftningen vidtagits i säsongutjämnande syfte. Det anses slutligen osannolikt att den frivilliga planeringsverksamheten kommer att misslyckas med tanke inte minst på myndigheternas möjligheter att genom villkor vid långivning påverka utvecklingen. På i huvudsak dessa skäl hemställs i motionerna om avslag på propositionen.

Såsom utskottet år 1961 framhållit är en planering i någon form av byggnadsverksamheten nödvändig för att såväl bibehålla hittills uppnådd utjämnning av säsongvariationerna inom nämnda verksamhet som fortsättningsvis möjliggöra ett rationellt användande av arbetskraften och anpassa densamma till utvecklingen inom byggnadsindustrien. De lokala förutsättningarna för en frivillig planering av sysselsättningen är vidare, såsom påpekats i ett remissyttrande, mycket olika inom skilda orter och områden, beroende inte bara på geografiska olikheter utan även på bl. a. byggnadsverksamhetens struktur samt byggherrarnas och byggföretagens organisation. Det måste således i enlighet med utskottets redan år 1961 uttalade uppfattning antagas att förutsättningarna för en frivillig samverkan på en del håll helt eller delvis kommer att saknas. Enligt utskottets bedömande kan för sådana fall nödig reglering ej åstadkommas på annat sätt än genom lagstiftning. Såsom departementschefen funnit bör jämväl föreligga möjligheter till reglering, om de på frivillighet grundade åtgärderna visar sig otillräckliga. I likhet med departementschefen och flera remissinstanser finner utskottet därför att lagstiftning av förordad beskaffenhet bör komma till stånd. Härvid bör enligt utskottets mening också beaktas att lagförslaget i flera hänseenden innebär en viss uppmjukning av gällande bestämmelser. Medan dessa stadganden möjliggör reglering för såväl investeringsbegränsande och lokaliseringpolitiska syften som upprätthållande av en jämn sysselsättning för byggnadsindustriens arbetskraft, får den nu förordade regleringen endast användas för sistnämnda ändamål. Enligt utskottets mening framgår detta förhållande så klart av lagförslagets 1 § att den i likalydande motionerna I: 726 och II: 880 yrkade förtydligande ändringen i 3 § ej kan anses påkallad. Därjämte bör uppmärksammas att lagförslaget icke liksom gällande lag upptager någon straffbestämmelse för det fall att någon bedriver byggnadsarbete utan tillstånd, där sådant erfordras, eller i strid mot särskilt meddelad föreskrift, utan endast en möjlighet att vid vite förbjuda arbetets fortsättande. Utskottet avstyrker därför bifall till det i motionerna I: 725 och II: 881 framställda avslagsyrkandet.

I motionerna I: 726 och II: 880 har vidare föreslagits att i lagförslagets 2 § vidtages sådan ändring att från lagens tillämpningsområde undantages arbete för reparation och underhåll av en- och tvåfamiljshus. Såsom motionärerna påpekat gäller f. n. i tillämpningen sådant undantag. Utskottet vill emellertid erinra om att gällande undantagsbestämmelser tillkommit i administrativ ordning. I propositionen förutsattes att i samband med la-

gens ikraftträdande bestämmelser i samma ordning utfärdas om undantag av vissa arbeten från kravet på igångsättningstillstånd. Då departementschefen förutskickat att anknytning därvid kommer att ske till vad nu gäller, föreligger enligt utskottets mening ej anledning att företaga den av motionärerna förordade ändringen i lagtexten.

Såsom departementschefen framhållit kan systemet med helt fri planering vid den nya lagens ikraftträdande genast tillämpas på de hittillsvarande försöksorterna. För övriga orter och områden skall enligt de föreslagna övergångsbestämmelserna förordnande om den nya lagens tillämpning automatiskt gälla vid ikraftträdandet, därest Kungl. Maj:t ej beslutar annorlunda. Enligt departementschefen är avsikten att fram till utgången av juni månad 1965 häva det automatiska förordnandet allteftersom förutsättningarna för en fri igångsättningsplanering föreligger. I motionerna I: 726 och II: 880 hemställs emellertid att den tid, till och med vilken automatiskt förordnande skall anses givet, fastställs till den 1 juli 1964.

Vid bedömande av den sålunda väckta frågan bör, såsom departementschefen antytt, beaktas bl. a. de olikartade förhållandena i skilda delar av landet ävensom behovet av viss förberedelse för den nya ordningens genomförande. Utskottet vill ytterligare anmärka att frågan om organisationen av det frivilliga planeringsarbetet såvitt upplysts ännu icke slutligen avgjorts. I vissa remissvar har det t. o. m. ifrågasatts om icke förhållandena särskilt i storstadsregionerna motiverar en längre övergångstid. Med hänsyn till det sagda finner utskottet det icke möjligt att på sätt motionärerna yrkat ytterligare begränsa avvecklingstiden. Departementschefens ställningstagande härvidlag innebär därför enligt utskottets mening att motionärernas önskemål om kort övergångstid i möjligaste mån tillgodosetts.

Utskottet, som i övrigt icke har något att erinra mot det föreliggande lagförslaget, vill avslutningsvis betona vikten av att såväl de nu existerande samarbetsnämnderna som de blivande byggarbetsnämnderna beredes tillgång till erforderlig arbetskraft för att kunna följa efterlevnaden av meddelade rekommendationer. Att så sker utgör enligt utskottets mening en förutsättning för att de frivilliga åtgärder som nu förordats får avsedd verkan.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen med avslag på motionerna I: 721 och II: 876,
I: 725 och II: 881 samt I: 726 och II: 880 måtte bifalla förevarande proposition, nr 124.

Stockholm den 2 maj 1963

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson, Göran Karlsson, Ebbe Ohlsson, Kristiansson, Knut Johansson, Åkesson, Herbert Larsson och Ernst Olsson;

från andra kammaren: herrar Johansson i Torp, Nyberg, Persson i Tandö, Svenning, Hamrin i Kalmar*, Grebäck*, Hammarberg och Anners.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Alexanderson, Ebbe Ohlsson, Åkesson, Nyberg, Hamrin* i Kalmar och *Anners*, vilka

a) ansett att det avsnitt av utskottets yttrande, som börjar med »I motionerna I: 726 och II: 880» och slutar med »i möjligaste mån tillgodosetts», bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 726 och II: 880 har vidare föreslagits att i lagförslagets 2 § vidtages sådan ändring att från lagens tillämpningsområde undantages arbete för reparation och underhåll av en- och tvåfamiljshus. Såsom motionärerna påpekat gäller f. n. sådant undantag, vilket tillkommit i administrativ ordning, och motsvarande bestämmelse förutsättes även bli utfärdad med stöd av den föreslagna lagen. Utskottet anser det emellertid principiellt riktigast att det ifrågavarande undantaget införes i själva lagtexten. För det stora antal fastighetsägare, det här är fråga om, skulle det vidare vara mycket värdefullt att direkt ur lagtexten och icke blott ur svåråtkomliga övergångsbestämmelser kunna utläsa, att dylika arbeten får bedrivas utan tillstånd. Bestämmelsen synes lämpligen böra införas i 4 §. Av denna anledning föreslår utskottet ett tillägg i den föreslagna lagens 4 § av innebörd att reparations- och underhållsarbete må utföras å byggnad, som är inrättad till bostad för högst två familjer, utan hinder av vad som föreskrivits med stöd av 1 eller 3 § i lagen.

Departementschefen har framhållit att systemet med helt fri planering vid den nya lagens ikraftträdande genast kan tillämpas på de hittillsvarande försöksorterna. För övriga orter och områden skall enligt de i propositionen föreslagna övergångsbestämmelserna förordnande om den nya lagens tillämpning automatiskt gälla vid ikraftträdandet, därest Kungl. Maj:t ej avslutar annorlunda. Enligt departementschefen är avsikten att fram till utgången av juni månad 1965 efter hand häva det automatiska förordnandet. I motionerna I: 726 och II: 880 hemställes emellertid att den tid, till och med vilken automatiskt förordnande skall anses givet, fastställs till den 1 juli 1964.

Vid bedömning av den sålunda väckta frågan bör, såsom departementschefen antytt, beaktas bl. a. de olikartade förhållandena i skilda delar av landet, ävensom behovet av viss förberedelse för den nya ordningens genomförande. I departementspromemorian har föreslagits att den nya lagen skall automatiskt gälla till den 31 december 1964 i de orter där igångsättningstillstånd enligt nuvarande lagstiftning f. n. kräves. I propositionen föreslås emellertid, att avvecklingstiden skall utsträckas till utgången av juni 1965. Under remissbehandlingen har olika meningar framförts; det har hävdats dels att någon övergångstid icke behöves och dels att den föreslagna tidsfristen är för kort. Enligt utskottets mening torde en ettårig avvecklingstid vara tillräcklig för att möjliggöra den övergång till fri planering som eftersträvas. Utskottet ansluter sig sålunda till det i motionerna I: 726 och II: 880 på denna punkt framställda yrkandet.»

b) ansett att utskottet beträffande 4 § och övergångsbestämmelsen bort hemställa,

»att riksdagen med bifall i dessa delar till motionerna I: 726 och II: 880 måtte för sin del antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete med sådan ändring att 4 § och övergångsbestämmelsen erhåller följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

4 §.

Utän hinder av vad som föreskrivits med stöd av 1 eller 3 § må reparations- eller underhållsarbete utföras å byggnad, som är inrättad till bostad för högst två familjer.

Tarvas till — — — — — åtta dagar.

Denna lag — — — — — juli 1963.

För område, inom vilket den 30 juni 1963 arbetsmarknadsstyrelsen eller länsarbetsnämnd äger besluta om tid för byggnadsarbetes igångsättande, skall förordnande enligt 1 § anses meddelat för tiden till och med den 30 juni 1965, i den mån Konungen ej beslutar annorlunda.

För område, inom vilket den 30 juni 1963 arbetsmarknadsstyrelsen eller länsarbetsnämnd äger besluta om tid för byggnadsarbetes igångsättande, skall förordnande enligt 1 § anses meddelat för tiden till och med den 30 juni 1964, i den mån Konungen ej beslutar annorlunda.»